

В. Н. Жук, Г. Д. Сердюк

Козельщина

КОЗЕЛЬЩИНА – селище міського типу Полтавської області, райцентр. Козельщин. селищ. раді підпорядк. села Квіти, Лозки, Омельниче, Павлівка та Підгорівка. Знаходиться за 75 км від обл. центру та за 3 км від автошляху Полтава–Кіровоград, на залізниці Полтава–Кременчук (залізнична ст. Козельщина). Пл. 12,3 км². Насел. 4469 осіб (2001, складає 92,2 % до 1989), переважно українці. Засн. у 1-й чв. 18 ст. Входила до Кобеляц. сотні Полтав. полку, від 1765 – до Кобеляц. роти Дніпров. пікінер. полку, від 1783 – до Говтвян. пов. Київ. намісництва, від 1796 – до Кременчуц. пов. Малорос. губ., від 1803 – до Кобеляц. пов. Полтав. губ. Назване за ім'ям Кобеляц. сотника П. Козельського. 1859 у К. був 71 двір, мешкало 455 осіб, працював селітр. завод. Від 2-ї пол. 19 ст. належала родині Капністів. 1882 В. і С. Капністи з нагоди одужання від тяжкої хвороби їхньої дочки Марії спорудили церкву Різдва Богородиці, а 1891 засн. [Козельщинський Різдва Пресвятої Богородиці жіночий монастир](#) (нині УПЦ МП). Розвитку села сприяло прокладення 1870 залізниці. 1900 у К. (без прилеглих хуторів) було 110 дворів, мешкало 1630 осіб, діяла церк.-парафіял. школа, відбувалося 3 ярмарки на рік. На поч. 1910-х рр. працювали паровий млин з просорушкою, цегел. завод. 1900–06 за проектом арх. С. Носова зведено новий собор Різдва Богородиці. 1904–05 під час рос.-япон. війни при монастирі відкрито лазарет на 10 ліжок, а на поч. 1-ї світової війни – госпіталь на 40 ліжок. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. 1923–62 та від 1966 – райцентр (1923–33 р-н називався Бригадирівським). Від 1932 – у складі Харків., від 1938 – Полтав. обл. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. 1930 засн. рай. г. «Розгорнутим фронтом» (нині [«Козельщинські вісті»](#)), у редакції якої в довоєнні роки працювали письменник, академік НАНУ [Олесь Гончар](#) і письменник *Олесь Юренко*. Від 1938 – смт. Від 15 вересня 1941 до 25 вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. Діяло підпілля. Гітлерівці стратили 114 осіб, вивезли на примус. роботи до Німеччини 135 юнаків і дівчат. На фронтах 2-ї світової війни загинуло 42 односельці. 1939 мешкало 3956, 1959 – бл. 4 тис., 1970 – 3,4 тис., 1979 – 4 тис., 1999 – 4,9 тис. осіб. Нині у К. – навч.-вихов. комплекс, міжшкіл. навч.-вироб. комбінат; Будинок культури,

центр. рай. б-ка, літ. музей А. Головка, муз. школа; центр. рай. лікарня; відділ. 6-ти банків. Встановлено мемор. комплекс воїнам-односельцям, які загинули під час 2-ї світової війни, пам'ятний знак жертвам голодомору 1932–33. Серед видат. уродженців – фахівець у галузі електроенергетики [В. Василенко](#), генетик, селекціонер [О. Журбін](#), вет. лікар *К. Телешек*, арх. [П. Головченко](#), юрист В. Безуглий. У Козельщин. школі навч. педагог, чл.-кор. НАПНУ [А. Бойко](#).

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Козельщина / В. Н. Жук, Г. Д. Сердюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-8149>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).